

Област Велико Търново

▶ Население (2020)	231 143
▶ Територия (кв.км)	4661,6
▶ Брой на населените места	336
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,7

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства, но ръстът му е по-нисък от средния за страната и през последното десетилетие областта все повече изостава от средните стойности. Подобна тенденция се наблюдава и при работните заплати. Инвестиционната и бизнес активност в област Велико Търново са незадоволителни. От друга страна, показателите и тенденциите на пазара на труда в област Велико Търново поставят областта на челните места в страната (след столицата) през 2020 г. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е висока, но дялът на автомагистралите и първокласните пътища остава нисък. Местните данъци са сравнително високи. По-висока от средната остава оценката на

степената на прозрачност на местните администрации. Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено в област Велико Търново. Образователните показатели в областта я поставят на сравнително добра позиция. Броят на студентите е сред най-високите. Броят на лекарите специалисти, както и този на болничните легла са значително по-ниски от средните за страната. Регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността се повишават. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци достига почти 100%. Сравнително по-ниският дял на населението в градовете оказва влияние върху свързаността на населението с канализация. Културният живот в област Велико Търново е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства, но ръстът му е по-нисък от средния и през последното десетилетие областта все повече изостава от средните стойности за страната на човек от населението. През 2019 г. той достига 11 хил. лв./човек (при 17 хил. лв. в страната). Подобна тенденция се наблюдава и при работните заплати. През 2019 г. годишната брутна работна заплата на нетите по трудово и служебно правоотношение в областта е 11,6 хил. лв. (при 15,2 хил. лв. в страната). Доходите спадат до 5,7 хил. лв./лице от домакинството (при 6,0 хил. лв. в страната).

Тези стойности и процеси предопределят сравнително високите нива на бедност в областта. През 2019 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 25,8% (при 22,6% в страната), а населението, живеещо с материални лишения – 24,9% (при 19,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■■■

Показателите и тенденциите на пазара на труда в област Велико Търново я поставят на челните места в страната (след столицата) през 2020 г. Икономическата активност намалява, но остава сред най-високите – 78,4% (при 73,7% в страната), въпреки че областта губи първенството си от областите Благоевград и София. Заетостта намалява, а безработицата се увеличава, но остават далеч по-благоприятни от средните за страната. През 2020 г. коефициентът на заетост е 75,9% (при 68,5% в страната), а на безработица – 2,5% (при 5,2% в страната).

Работната сила в областта е сред най-високообразованите. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование е 10,1% (при 16,9% в страната), а с висше образование – 29,7% (при 29,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда в област Велико Търново остава общото застаряване на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 63% (при 67% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да се оттеглят от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 63 младежи, на които им предстои да се вляят в него.

Инвестиции и икономика ■■■■

Инвестиционната и бизнес активност в област Велико Търново са незадоволителни и през 2019 г. Броят на предприятията нараства, но остава под средния за страната – 46 на 1000 души от населението (при 61 на 1000 души в страната). Обемът на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нараства (с 16% при 15% в страната), но е значително под средните стойности – 2,1 хил. лв./човек

от населението (при 3,2 хил. лв./човек в страната). Подобна е и тенденцията при стойността на произведената продукция – нараства сравнително бързо (10% при 8% в страната), но остава ниска – 15,9 хил. лв. (при 28,0 хил. лв. в страната). При преките чуждестранни инвестиции дори се наблюдава отлив и те достигат 551 евро/човек от населението (при 3,7 хил. евро в страната).

Към 15 юни 2021 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Велико Търново достига 1,8 хил. лв./човек (при 2,2 хил. лв./човек в страната). В рамките на областта най-много средства е усвоила община Свищов (2,1 хил. лв.), въпреки че и тя не достига средните стойности за страната.

Инфраструктура ■■■■

Като своеобразен център на Северна България гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Велико Търново е висока. В същото време обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък (16,3% при 18,5% в страната през 2020 г.), а делът на пътищата с настилка в добро състояние остава малък (38,2% при 41,4% в страната през 2019 г.). През 2020 г. делът на домакинствата с достъп до интернет се повишава, но остава сравнително нисък – 67,3% (при 78,9% в страната).

Делът на газифицираните домакинства е сравнително висок.

Местни данъци ■■■■

Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава висок и през 2021 г. С най-голяма разлика е размерът на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица – 2,45‰ (при 2,04‰ в страната). Сравнително високи остават и данъците върху превозните средства и върху търговията на дребно. Намаляващ и относително нисък е данъкът върху таксиметровия превоз.

Администрация ■■■■■

През 2019 г. почти цялата територия на област Велико Търново вече е покрита от кадастралната карта. Самооценките от общините от областта за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са по-ниски от средните за страната през 2021 г. По-висока от средната остава оценката на степента на прозрачност на местните администрации – 75,1% (при 73,2% в страната). В рамките на областта с най-висок рейтинг за прозрачност е община Свищов (81,7%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено в област Велико Търново и през 2020 г. Коефициентът на естествен прираст продължава да е силно отрицателен (-12,3‰ при -9,5‰ в страната) и намалява всяка година. Увеличение се вижда при механичния прираст на населението, но и при него коефициентът все още е отрицателен (-0,1‰). Тези тенденции се отразяват и на възрастовата зависимост в областта. Съотношението на населението на над 65 години към това на под 14 години достига 189,2% (при 150,6% в страната), а към това на 15–64 години – 38,3% (при 34,1% в страната).

Сравнително малка част от населението живее в градовете (69,7% при 72,9% в страната), а гъстотата му в урбанизирани територии е ниска (1042 души/кв.км при 1506 в страната).

Образование ■■■■■

Образователните показатели в областта я поставят на сравнително добра позиция в страната. Близки до средните, но леко по-неблагоприятни, остават нетният коефициент на записване в V–VIII клас (85,1% при 86,5% в страната), делът на второгодниците (0,59% при 0,55% в страната) и делът на напусналите основното и средното образование (2,9% при 2,5% в страната). Броят на учителите в основното и средното образование се задържа на високо ниво – 98 на 1000 ученици (при 87 на 1000 ученици в страната).

Представянето на учениците в областта е под средното за страната през 2021 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 35,4 т. (при 37,9 т. в страната), а на матурата по български език – „Добър“ 4,12 (при „Добър“ 4,21 в страната).

Броят на студентите в областта намалява в унисон с общото намаление в страната през последните години, но остава сред най-високите (след този в столицата) – 68 на 1000 души от населението (при 32 на 1000 души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

Велико Търново е сред областите с най-слабо представяне в здравеопазването (преди областите Силистра и Сливен). Делът на здравноосигурените лица в сред най-ниските в страната (84,7% при 88,7% в страната) през 2020 г. Броят на общопрактикуващите лекари е близък до средните стойности в страната, но този на лекарите специалисти е значително по-нисък.

Броят на леглата в многопрофилните болници остава изключително нисък (3,33 на 1000 души от населението при 5,52 на 1000 души в страната), а ръстът му през последните няколко години е много бавен. Броят на преминалите за лечение болни е близък до средния за страната – 133 на 1000 души от населението при 138 на 1000 души в страната.

Коефициентът на детска смъртност се повишава значително за втора поредна година и през 2020 г. достига 9,0‰ (при 5,1‰ в страната).

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Велико Търново остава сравнително ниска и през 2020 г. Един съдия разглежда средно по 6,8 дела месечно (при 8,6 дела на съдия в страната). Това се отразява и на бързината на правораздаване – тя достига 92% дела, приключили в 3-месечен срок (при 90% в страната).

Броят на регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността се повишава през 2020 г. до 10,1 на 1000 души от населението и за първи път е над средния за страната. Същевременно делът на разкритите престъпления продължава да намалява, достигайки 60,6%, въпреки че остава над средния за страната (52,1%).

Околна среда ■■■■■

Обемът на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в областта се повишава, но остава значително под средния за страната и през 2019 г. През 2018 г. образувателните битови отпадъци са сравнително голям обем – 425 кг/човек годишно (при 409 кг в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци достига почти 100% (при 71% в страната).

Сравнително по-ниският дял на населението в градовете оказва влияние върху свързаността на населението с канализация. През 2019 г. 69,4% от населението живее в селища с обществена канализация (при 76,4% в страната), а 62,3% от нея е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 64,6% в страната).

Култура ■■■■■

Културният живот в област Велико Търново е силно застъпен, въпреки че пандемията и ограничаването на културните мероприятия в страната през 2020 г. се отразяват изключително тежко. Посещенията в музеите в областта намаляват с 64% (при 58% в страната), но остават значително по-високи от средните стойности – 851 на 1000 души от населението при 322 на 1000 души в страната. Броят на посещенията в библиотеките се свива двойно повече (62% при 30% в страната), но също остава сравнително висок – 996 на 1000 души от населението (при 480 на 1000 души в страната). Същевременно намаляването на посещенията в кината в областта е много по-слабо (39% при 71% в страната) и броят за първи път е по-висок от средния – 195 на 1000 души в областта при 190 на 1000 души в страната.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 434	11 071	n.a.	17 170
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6024	5707	n.a.	6013
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 529	11 619	n.a.	15 209
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,8	25,8	n.a.	22,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,6	78,7	75,9	68,5
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,4	(2,0)	(2,5)	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	13,0	8,9	10,1	16,9
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	26,8	29,6	29,7	29,2
Произведена продукция (лв./човек)	14 517	15 918	n.a.	28 027
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1816	2100	n.a.	3155
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	597	551	n.a.	3655
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,6	63,0	67,3	78,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	29,7	38,2	n.a.	41,4
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,1	20,1	20,1	17,9
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)	73,0	70,8	75,1	73,2

Индикатори на социалното развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-9,4	-10,1	-12,3	-9,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,0	-3,4	-0,1	4,4
Среден успех от матурите по БЕЛ*	4,05	4,28	4,12	4,21
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)*	30,1	33,4	35,4	37,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	84,0	85,7	85,1	86,5
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	93	98	98	87
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,9	85,3	84,7	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1746	1736	1738	1727
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,1	9,2	10,1	9,9
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,2	6,6	6,8	8,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	68,4	69,4	n.a.	76,4
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	425	n.a.	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	99,9	n.a.	n.a.	70,9
Посещения в кината на 1000 души от населението	408	319	195	190
Посещения в музеите на 1000 души от населението	2139	2346	851	322

* Данните се отнасят за учебната 2020/21 година, а матурите са проведени през 2021 г.